

Gövde

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Modernizmin en önemli sorunlarından birisi gövdeyle olan ilişkidir. Aslında toplumsallığın her noktasını kavramayı öngören bir sistem olarak modernizm kuşkusuz bireyi ve yalnızca onun sahip olabileceği bedeni denetlemek

isteyecek, onun üstünde söz ve yaptırım hakkı kazanmaya çalışacaktı. Modernist sistemin doruk noktası olan devlet kavramı ise bu işte kullanılan asil araçtır. Hastaneler, hapishaneler, akıl hastaneleri devletin bedeni denetlediği alanlardır. Buna okul ve askerlik kurumunu eklemek gerekir. Bu yapının bir başka dayanağı da devletin denetimindeki ahlak anlayışı ve onun doruğu olan kısıtlı, 'normal' cinselliktir.

Kısacası, bütün bir iktidar tarihi gövdeyle ilişkilidir. İktidar bir gövdeye hükmetmektedir. Modernite devletin bu alandaki yetkisinin daraltılması sürecidir ama özgürleşmeyi ve kendisine hâkim bilincin üretilmesini öngören aydınlanma geleneğinin son halkası gene de 'mütehakkim devlet'tir. Geç yirminci yüzyılda ortaya çı-

kan bütün toplumsal-kültürel akımların kaynağında bu anlayışı aşmak çabasının yer alması boşuna değildir. Gerçi o bunu Deleuze için söyler ama aslında geç yirminci yüzyılın Foucault'un olması da iktidar-devlet-gövde ilişkisinin çıkmazlarını onun saptamasındandır.

Türkiye gibi toplumların bilinçaltında daima yer alan olgu devlettir. Zor kullanan, işkence yapan, ceberrut devlet anlayışının modern dönemde aşıldığını söylemek mümkün olmadığı gibi tarihinde hiç sömürgeleşmediği için kendi kendisini ötekileştiren, dolayısıyla da kendi kendisine karşı bir şizofreni geliştiren bu toplumun gövdeyle kurduğu ilişkinin başlı başına bir sorun olarak değerlendirilmesi gerekir. Fanon gibi yazarların sömürge toplumlarına uyguladığı toplumsal psikanalizi bizim kendimize uygulamakla nelerin elde edilebileceğini, insan şimdi genç kuşak sanatçıların ürettiği görsel yapıtlara bakınca kestirebiliyor.

Gerçekten de son dönemde üretilen neredeyse tüm görsel sanat ürünleri gövde üstünde odaklanmış durumdadır. Ne var ki, bir bilgi nesnesi olan geç yirminci yüzyıl sanatının çağdaş açılımlar içinde kavradığı feminizm, gövde sanatı, performans, yerleştirme gibi alanlarda ürettiği birikimi kuramsal ve edimsel olarak yete-

rince özümseyemediğinden bu sanatçılar gövdeye dönük ham bir yaklaşımı yeterli sayabilmektedirler. Hiçbir olumsuzlayıcı eleştiri içermeyen bu değerlendirmenin vurgulamak istediği tek şey bu yapıtların arka planında yer alan 'öfke'dir. Bunlar, tam da bu nitelikleriyle geniş ölçüde siyasal yapıtlardır ki, gövde kavramının siyasetten uzak olmadığı bir başka gerçekliktir. Sorun tıpkı 1970'lerdeki kaba halk-toplum kültürünün bu kez gövde-birey kültürüne dönüşerek kendi önünü tıkamasıdır. Borusan Sanat Galerisi'nde açılan dört genç sanatçının ortaya koyduğu serginin anlamı da bu noktada aranmalıdır.

Türkiye'deki insan, ceberrut devlete karşı çıkmayı öğrendikçe bedenine daha çok yaklaşacak, onu daha çok keşfedecek, onu daha çok sahiplenecektir. Tek sorun sanatla kurduğu ilişkide bu kez gövdenin dışına çıkılamayan bir hapishaneye dönüşmesi tehlikesidir.

Not: Cuma günü yayımlanan yazımda dizgi atlamasıyla aşağıdaki cümle çıkmamıştır. "Her şeyi içeren 2. Meşrutiyet bir tek şeyi bilememiştir: Demokrasi! Daha sonra cumhuriyet dönemi için de öne sürülen ve bu eksiği meşru göstermeyi öngören gerekçelerin tümü geçersizdir."